

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kulturnämnden

Datum:
2024-04-18

Diarienummer:
KTN-2023-00759

Handläggare:
Daniel Werkmäster, Pia Sörås Stafflin

Svar på skrivelse angående förslag om museum för Upsala-Ekebykeramik i Uppsala

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** uppdra åt kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen att bevaka frågan om möjligheter för att i samarbete och samverkan med andra aktörer tillgängliggöra Upsala-Ekebys historia samt att vara öppna för dialog med Upsala-Ekeby Sällskapet i en fortsatt process,
2. **att** besvara Upsala-Ekeby Sällskapets skrivelse med upprättat svar.

Ärendet

Upsala-Ekeby Sällskapet har i oktober 2023 tillskrivit kulturnämnden angående ett museum för Upsala-Ekebys keramik och historia. Föreningen föreslår att utställningslokaler bör utredas för att finna former för ett framtida museum. Kulturnämnden föreslås att uppdra åt kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen att bevaka frågan om möjligheter för att i samarbete och samverkan med andra aktörer tillgängliggöra Upsala-Ekebys historia samt att vara öppna för dialog med Upsala-Ekeby Sällskapet i en fortsatt process. Förslag till kulturnämndens svar framgår av bilaga 2.

Beredning

Ärendet har beretts av avdelningen Uppsala konst och kulturarv inom kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Föredragning

I skrivelsen till kulturnämnden föreslår föreningen Upsala-Ekeby Sällskapet att utställningslokaler för UE-keramik bör utredas förutsättningslöst, utifrån ekonomiska,

konstnärliga och historiska premisser men med målsättningen att finna former för ett museum för utställning av UE-keramik. Antingen som ett eget museum, som en avgränsad del av ett större konstmuseum, eller i samlokalisering med annan utställningsverksamhet som till exempel Industriminnesföreningen.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens bedömning

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen är medvetna om keramikfabriken Upsala-Ekebys betydelse för såväl Uppsalas industrihistoria som konst- och designhistoria. Det är en historik som ännu är levande i människors medvetande och som det finns goda skäl att hålla vid liv. Frågan om ett enskilt museum för Upsala-Ekeby och diskussioner om Uppsala konstmuseums roll har funnits sedan en tid och kommer att fortgå.

Vad gäller Uppsala konstmuseum, som i sina samlingar har en betydande samling av föremål från Upsala-Ekeby och som också har ett uppdrag från kulturnämnden att i möjligaste mån presentera dessa vid olika tillfällen, så har möjligheterna till en permanent avdelning behandlats i en tidigare utredning om konstmuseets framtid. Läget i denna fråga är nu att en utvidgning av museet, vilket föreslagits och är en förutsättning för en permanent Upsala-Ekeby-utställning inom museet, har skjutits på framtiden.

Kulturnämnden har under innevarande budgetår inga möjligheter att påbörja en sådan utredning som Upsala-Ekebysällskapet föreslår i skrivelsen. Ett enskilt Upsala-Ekeby-museum med huvudsaklig finansiering inom förvaltningens nuvarande budgetramar är inte möjligt. Kultur- idrotts- och fritidsförvaltningen ställer sig positiv till samverkan och samordning mellan olika aktörer i aktiviteter som rör det industrihistoriska arvet, till exempel fortsättning av det samarbete som under senare tid utvecklats mellan Upsala-Ekeby Sällskapet och Uppsala Industriminnesförening. Kultur- idrotts- och fritidsförvaltningen ställer sig också positiv till donationer för att utöka kommunens samling av Upsala-Ekebykeramik. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen föreslås få i uppdrag att bevaka frågan och vara öppna för dialog med Upsala-Ekeby Sällskapet i en fortsatt process.

Ekonomiska konsekvenser

Bevakning av frågan kring utvecklad samordning och samarbete med andra aktörer samt dialog med Upsala-Ekeby Sällskapet föreslås ske inom ordinarie verksamhet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 18 april 2024
- Bilaga 1, Inkommen skrivelse angående förslag om museum för UE-keramik i Uppsala
- Bilaga 2, Förslag till svar på skrivelse angående förslag om museum för UE-keramik i Uppsala

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Uppsala, 2023 10 05

Skrivelse till Kulturnämnden i Uppsala Kommun angående ett museum för Uppsala-Ekebys keramik och historia.

Förslag angående ett museum för UE-keramik i Uppsala

Daniel Forsström, Ordförande Uppsala-Ekeby Sällskapet

Vid frågor/kontakt i ärendet kontakta Fredric Thunholm, styrelseledamot
E-post: thunholm@gmail.com
Telefon: 0707 41 70 25

Uppsala Kommun KULTURNÄMNDEN	
Ink.	2023 -10- 13
Diariernr.	
Aktbil.	

Sammanfattning av förslaget

Föreningen Uppsala-Ekeby Sällskapet väcker med denna skrivelse frågan om ett museum för Uppsala-Ekebys keramik samt dess konstindustriella och designhistoriska betydelse. Både ur ett lokalt Uppsalaperspektiv, liksom ett svenskt och internationellt.

Vi menar att frågan bör utredas förutsättningslöst, utifrån *ekonomiska, konstnärliga* och *historiska* premisser. Vårt perspektiv är pragmatiskt: Vi ser detta som en process som kan inledas omgående med små steg och som jackar in i de satsningar kommunen gör eller avser att göra (som ansökan om att bli kulturhuvudstad 2029 – eller med en serie tillfälliga utställningar på konstmuseet). Men som till slut landar i ett museum för utställning av UE-keramik. Antingen ett eget museum eller en avgränsad del av ett större konstmuseum eller möjligen i en lösning där vi delar på en större, ändamålsenlig lokal, med till exempel Industriminnesföreningen.

Bakgrund: UE Sällskapet och våra resurser

Upsala-Ekeby Sällskapet har sedan grundandet 1992 haft som målsättning att:

- Tillvarata, dokumentera och sprida kunskap om Upsala-Ekebys verksamhet och dess produkter genom tiderna.
- Verka för en permanent utställning i Uppsala¹.
- Öka intresset för Upsala-Ekeby och dess industriella historia.

Kunskaperna finns

Föreningen sitter på mycket stor kompetens och ett unikt kontaktnät vad gäller allt som har med Upsala-Ekeby att göra. Vilket vi mer än gärna bidrar med. Många av våra medlemmar är också mycket aktiva ambassadörer för UE-keramiken, i olika kanaler. I föreningen finns även barn och andra släktingar till konstnärerna och medlemmar som själva arbetat vid bruket.

Samlingar finns

Det finns två större samlingar med tillsammans ungefär 13 000 föremål, vilka båda av sina ägare avses att doneras till Uppsala kommun, under förutsättning att keramiken visas för allmänheten – det vill säga i ett museum. Dessutom har konstmuseet självt ca 1 500 föremål. Dessa samlingar utgör tillsammans en keramisk skatt utan motstycke, med föremål från alla epoker, skriftlig dokumentation av olika slag och mängder av unika föremål.

¹ Alltså ett museum eller en egen del i ett museum.

Process

1. Denna skrivelse är första steget och syftar till att bokstavligen få upp frågan om ett UE-museum på dagordningen.
2. En förstudie som kommunen genomför (där vi, enligt ovan, är med som resurs) är steg nummer två. I förstudien bör ingå:
 - A) *Insamling av data/kunskap. En enkät till allmänheten², i vilken man undersöker intresset för ett UE-museum och hur det skulle påverka viljan att besöka Uppsala som turist. Samt kontakter med referensmuseum, som KKAM (Höganäs Museum) och Rörstrand Museum i Lidköping liksom t ex Bror Hjorths hus. Även Gustavsbergs Porslinsmuseum (som filial till Nationalmuseum) och Länsmuseet i Gävle, med sin nya, utökade exponering av keramik, kan vara värda att höra.*
 - B) *Skattning av hur många besökare ett UE-museum kommer kunna få. Vi menar att 30 000 per år är ett realistiskt mål som sannolikt är i underkant.³*
 - C) *Beräkning av ekonomin, avseende kostnader för lokaler, personal etc, men också de intäkter som ett museum ger för kommunen på olika sätt. Avseende finansieringen bör man undersöka möjligheterna, både för att lösa detta i kommunen och att lösa det i samarbete med externa finansiärer och sponsorer. Här bör man kunna hämta kunskap och inspiration från Lidköping och Höganäs, som båda har lyckats väl med detta.*
 - D) *Hur kan vi exponera UE-keramik i större grad, under tiden som ett museum utreds?*
3. Efter genomförd studie finns förhoppningsvis en riktning samt hållpunkter framåt för det vidare arbetet!

² Detta kan göras till exempel genom frågor i Norstat Omnibus eller motsvarande.

³ Exempel 1: Grödingesamlingen, när den höll till i Grödinge, drog 10 000 besökare på tre månader med bara helgöppet. Exempel 2: Utställningen Uppsala-Ekeby, Form och Design (2002) ledde till 23% fler besökare på Uppsala konstmuseum under 8 månader vs föregående året.

Tre skäl för ett UE-museum

1. Det finns en lucka i stadens minne

Uppsala är av tradition akademi och kyrka. Men Upsala-Ekeby är också en stor del av Uppsalas identitet – det är ett kulturarv. Fabriken och föremålen har påverkat generationer av Uppsalabor på olika sätt – och det saknas⁴ idag en naturlig plats för att få ta del av det. Det finns ett tomrum i berättelsen om Uppsala. Många personer och företeelser som idag är glömda, har fått platser och annat uppkallade efter sig. Men det finns inget i den centrala stadsbilden som påminner om Ekeby. Varför har vi inget Simmulsons torg, ingen Atterbergspark och ingen Thomsons allé? Ett museum vore ett handgripligt sätt att påbörja en sådan identitetsskapande process. Att laga luckan.

2. Ett museum kommer att locka mycket folk

Intresset för UE är större än det någonsin har varit, både lokalt, nationellt och internationellt. Exempel på detta är till exempel Magnus Palms (medlem i UE Sällskapet) *Stora boken om Upsala-Ekeby*⁵, som nu tryckts i sin tredje upplaga. Samt det faktum att priserna på UE-keramiken på antikmarknaden skjutit i höjden de senaste åren.

Vi menar att ett museum definitivt kan attrahera 30 000 betalande besökare per år med allt vad det innebär av sekundärintäkter osv.⁶ Att Rörstrand Museum i Lidköping har restaurerats nyligen, och att Höganäs Museum (numera KKAM) satsar offensivt är för att konsten – keramiken! – ses som en vital del av den motor som driver städer och regioner framåt.

3. Ett museum är ett erkännande av det konstnärliga värdet

Oavsett plats i Uppsalas historia, och oaktat den kommersiella potentialen och allt som ett UE-museum kan bidra med för staden; den höga konstnärliga kvaliteten på UE-föremålen motiverar i sig ett museum.

⁴ Det finns begränsad representation på Upplandsmuseet och enstaka föremål exponerade på konstmuseet.

⁵ <https://scandinavianretro.com/produkt/stora-boken-om-upsala-ekeby/>

⁶ I Susanna Petterssons (överintendent vid Nationalmuseum) huvudföreläsning på konferensen European Registrar i London 2018, säger hon: "Museer bidrar till den större ekonomin genom att erbjuda värdefulla tjänster till besökarna. Varje besökare brukar vanligen bidra med ungefär 150-250 euro per dag vid en vistelse i staden." Givet inflation och kronkurs är detta mellan 1 900 SEK och 3 250 SEK. Låt oss för enkelhets skull säga 2 500 SEK/besökare/dygn. Om en besökare stannar 1,5 dagar i snitt innebär det 3 750 SEK/besökare. Vid 30 000 besökare enligt ovan, handlar det alltså om drygt 112,5 miljoner SEK som ett UE-museum bidrar med till staden.

Övrigt

- Just nu finns i princip ingen UE-keramik utställd i Uppsala, som allmänheten kan besöka⁷, varför allt som görs är steg i rätt riktning. Inte minst punkten D i förstudien ovan: "Hur kan vi exponera UE-keramik i större grad, under tiden som ett museum utreds?" I våra medlemmars samlingar finns keramik för inlån som, tillsammans med kommunens föremål, kan möjliggöra utställningar även med kort framförhållning. Detta som ett led i att marknadsföra ett kommande museum.

Det kan göras i utställningar i samarbete med till exempel kommersiella fastighetsägare (eller i kommunens lokaler) på andra platser. Vilket skulle vara i linje med det beslut som aviserades 12 maj 2021 inför beslutet 31 maj samma år: "*Beslutet innebär även en utökning av konstverksamheten och att konstmuseet börjar med tillfällig konstverksamhet i olika stadsdelar och på landsbygden*"⁸.

- Ett UE-museum skulle vara en logisk del i Uppsalas ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029. Då, som vi har förstått konceptet »Between the lines« och hur det kommuniceras, handlar ansökan om *att utveckla kulturen i Uppsala på lång sikt, både i form av en levande process inför 2029, och med initiativ som blir kvar över tid.* Enligt vad vi skrivit ovan, är båda dessa delar naturligt integrerade i hur vi ser på planeringen och genomförandet av ett UE-museum.

⁷ Undantaget Christian och Berit Bernes samling i Ekeby som kan visas på förfrågan, samt den mindre utställning som visas vardagar på Ekeby Bruk ingång 2N.

⁸ <https://konstmuseum.uppsala.se/Nyheter/nytt-beslut-om-uppsala-konstmuseums-framtid/>

Kulturnämnden
Brev

Upsala-Ekeby Sällskapet

Handläggare:
Helena Westin, Daniel Werkmäster, Pia Sörås Staflin

Svar på skrivelse angående förslag om museum för UE-keramik i Uppsala

Upsala-Ekeby Sällskapet har i oktober 2023 tillskrivit kulturnämnden angående ett museum för Upsala-Ekebys keramik och historia.

Föreningen föreslår att utställningslokaler för Upsala-Ekebykeramik bör utredas förutsättningslöst, utifrån ekonomiska, konstnärliga och historiska premisser och med målsättningen att finna former för ett museum för utställning av Upsala-Ekebykeramik.

Kulturnämnden är medveten om keramikfabriken Upsala-Ekebys betydelse för såväl Uppsalas industrihistoria som konst- och designhistoria. Det är en historik som ännu är levande i människors medvetande och som det finns goda skäl att hålla vid liv. Upsala-Ekeby Sällskapets långvariga och kontinuerliga arbete med att levandegöra och uppmärksamma historien är en viktig och uppskattad insats. Frågan om ett enskilt museum för Upsala-Ekeby och diskussioner om Uppsala konstmuseums roll har funnits sedan en tid och kommer att fortgå.

Vad gäller Uppsala konstmuseum, som i sina samlingar har en betydande samling av föremål från Upsala-Ekeby och som också har ett uppdrag från kulturnämnden att i möjligaste mån presentera dessa vid olika tillfällen, så har möjligheterna till en permanent avdelning behandlats i en tidigare utredning om konstmuseets framtid. Läget i denna fråga är nu att en utvidgning av museet, vilket föreslagits och är en förutsättning för en permanent Upsala-Ekebyutställning inom museet, har skjutits på framtiden.

Kulturnämnden har tyvärr under innevarande budgetår inga möjligheter att påbörja en sådan utredning som Upsala-Ekebysällskapet föreslår i skrivelsen. Ett enskilt Upsala-Ekeby-museum med huvudsaklig finansiering från kommunens sida är något som kulturnämnden i nuläget och under överskådlig framtid heller inte ser som möjligt. Kulturnämnden ställer sig positiv till samverkan och samordning mellan olika aktörer i aktiviteter som rör det industrihistoriska arvet, till exempel fortsättning av det samarbete som under senare tid utvecklats mellan Upsala-Ekebysällskapet och Uppsala Industriminnesförening. Kulturnämnden ställer sig också positiv till donationer för att utöka kommunens samling av Upsala-Ekeby-keramik.

Kulturnämnden har vid sitt sammanträde den 25 april 2024 beslutat om att uppdra åt kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen att bevaka frågan och vara öppna för dialog med Upsala-Ekeby Sällskapet i en fortsatt process.

Kulturnämnden

Linda Eskilsson
Ordförande

Anna Eriksson
Nämndsekreterare